

Massaal misleid door nepbeelden van de Holocaust

Om een onechte foto van Auschwitz te herkennen, moet je weten hoe het er daar aan toe ging. Kennis van geschiedenis wordt alleen maar belangrijker als er zoveel wordt vervalst, schrijft Gijs Korenblik.

Aanwijzing dat deze afbeelding geen echte foto is: de Joodse mensen worden rustig uit de trein geleid, terwijl dit in de praktijk met veel agressie gepaard ging. Verder werden bij aankomst op Auschwitz mannen en vrouwen direct van elkaar gescheiden. Dat is hier niet te zien. BEELD GEMAAKT MET GEMINI, DOOR GIJS KORENBLIK

Onlangs deed ik met collega's en leerlingen een experiment. Ik had twee foto's die 'gemaakt' waren ten tijde van de Tweede Wereldoorlog in het vernietigingskamp Auschwitz. Ik stelde hen de vraag welke foto een AI-gegeneerde afbeelding was. Het resultaat was schokkend, want het merendeel van de ondervraagde leerlingen en collega's had moeite om deze vraag te beantwoorden. Meer dan de helft koos de verkeerde foto.

Hun argumentatie hiervoor was dat de foto onrealistisch zou zijn of dat de vorm niet helemaal klopte. Ze gebruikten dus niet hun historische kennis. Sterker nog, de responden-

ten gaven zelfs toe dat ze de kennis gewoonweg misten om een kritische analyse te kunnen maken.

Zorgwekkend

Het is zorgwekkend dat havisten en (in het geval van mijn collega's) hbo- en universitair geschoolden niet in staat zijn om een onderscheid te kunnen maken tussen een authentieke foto en een AI-prent. Helaas past dit wel in een trend, want uit een enquête van marktonderzoeksbureau Norstat uit 2024 bleek dat driekwart van de Nederlanders niet in staat is om AI-afbeeldingen te herkennen.

Daarbij is er een grote discrepantie tussen hoger- en lageropgeleiden. Bijna de helft van de theoretisch ge-

Deze afbeeldingen kunnen dienen als munitie voor Holocaustontkenners

schoolden denkt wel echt van nep te kunnen onderscheiden. Bij praktisch opgeleiden is dit 17 procent. Bovendien staat ons beeld van het verleden door AI onder druk. Er zwerven talloze AI-(video)beelden over de Holocaust rond op het internet, met als gevolg dat er sprake is van geschiedvervalsing. De foto's laten bijvoorbeeld belangrijke details

weg of ensceneren onrealistische situaties.

Brandbrief

Deze afbeeldingen kunnen dienen als munitie voor Holocaustontkenners, want zij kunnen het leed van de Holocaust verzachten of onrealistisch afbeelden. Niet voor niks schreven afgelopen januari dertig Duitse historici over de geloofwaardigheid van ons erfgoed.

Bovenstaande ontwikkelingen maken alleen maar meer duidelijk dat het schoolvak geschiedenis van grote waarde is voor de Nederlandse samenleving. Op ons als geschiedsnidocenten (en historici) rust een zware taak om te vechten tegen

Gijs Korenblik is docent geschiedenis en maatschappijleer

Een taal kun je studeren. Weten leerlingen dat?

In schoollokalen hangt veel reclame voor bètastudies. Dat leerlingen ook een taal kunnen studeren wordt hen nauwelijks verteld, schrijven Doris Abitzsch, Eva Knopp en Marije Michel.

Het nut van Duits en andere vreemde talen op middelbare scholen stond de afgelopen weken in diverse opiniebijdragen in deze krant opnieuw ter discussie. De een wil ermee stoppen, de ander wil bètaleerlingen ervan vrijstellen, een derde vraagt om minder bemoeienis van leraren bij het samenstellen van een vakkenpakket. Serieuze argumenten die allemaal draaien om één begrip: keuzevrijheid.

Keuzevrijheid veronderstelt informatievoorziening. En juist daar gaat het mis. Daarom schrijven wij hier niet over de keuzes die leerlingen maken, wél over de keuzes die ze nooit maken.

Blinde vlek

Uit ons onderzoek blijkt dat 95 procent van de examenleerlingen nooit heeft nagedacht over een talenstudie, specifiek Duits. Niet uit tegenzin, maar omdat slechts 2 procent er ooit over hoorde van hun schoolde-

caan. Wie niet weet dat iets bestaat, kan het niet kiezen. Dat is geen vrijheid.

Er zijn genoeg leerlingen die goed zijn in talen, die taalleren als spannende analytische uitdaging ervaren en de wereld achter een taal en cul-

Wie niet weet dat iets bestaat, kan het niet kiezen

tuur willen begrijpen. Voor hen is een taal- en cultuurstudie een logische stap, die ze zelden zetten, want slechts een enkeling hoort over die mogelijkheid.

Luc Sels, bestuursvoorzitter van de Universiteit Leiden, schreef onlangs in *Trouw* dat China investeert in talen- en regiostudies terwijl Eu-

ropa ze afbouwt (*Trouw*, 9 maart). Wat hij niet zegt: dat afbouwen begint niet aan de universiteit. Het begint bij de voorlichting op de middelbare school.

Losse initiatieven

Ongeveer een kwart van de taaldocenten geeft voorlichting over het eigen vak, maar losse initiatieven bereiken te weinig leerlingen. Lokalen hangen vol met promotie voor exacte studies, schooldirecteuren stellen ouders gerust dat de school er alles aan doet om een bètastudie mogelijk te maken. Onze alumni laten zien dat taalstudenten een stralend toekomstperspectief hebben: van onderwijs tot diplomatie, van Euregio-ambtenaar tot internationale handel. Maar dat verhaal bereikt de leerling niet.

De weinige bruggen die er wél zijn, worden een voor een opgehaald. Voorlichtingstrajecten over talenstudies worden stopgezet en investeringen in taal- en cultuurstu-

dies blijven uit. Er is uiteraard campagnemateriaal, maar een folder zonder actieve informatieverstrekking wakkert geen interesse aan. Daar gaat de vrije keuze.

Decanen moeten een talenstudie niet alleen benoemen maar als seri-

Voorlichtingstrajecten over talenstudies worden stopgezet

euze optie inbrengen. Dus decanen en taaldocenten: grijp uw kans. Leerlingen kunnen zich nog tot 1 mei aanmelden voor een taal- en cultuuropleiding. Tijd genoeg voor een gesprek, een tip, een duwtje in de rug. Want keuzevrijheid zonder informatie is geen vrijheid. Het is willekeurig.

Doris Abitzsch is docent aan de Universiteit Utrecht,
Eva Knopp aan de Radboud Universiteit en
Marije Michel aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Een echte foto. Hierop zijn jonge overlevenden te zien van de Holocaust, kort na de bevrijding van Auschwitz. Het is januari 1945. FOTO USHMM

deze bierkaai. Maar als docenten staan we met de rug tegen de muur.

Het vak zit bijvoorbeeld in het derde leerjaar van de mavo in een concurrentiestrijd met andere vakken, dit vanwege de recente invoering van het Praktijkgerichte Programma. Daarnaast is geschiedenis in de bovenbouw van havo en vwo slechts voor de helft van de leerlingen verplicht. Het is namelijk een keuzevak in twee van de vier keuzeprofielen. Als gevolg hiervan is het niet gek dat veel jongeren (en volwassenen) twijfels hebben over de Holocaust.

Op het basisonderwijs is de kennis van ons verleden er niet veel beter op, want uit het onderzoek *Peil. Mens en maatschappij* (2023) blijkt

dat leerlingen in groep 8 steeds minder weten over hun eigen land, de wereld en hoe die in elkaar steekt. Dit komt doordat op de basisschool aardrijkskunde en geschiedenis zijn samengesmolten in een vage vergaarbak onder de noemer wereldoriëntatie.

Containerbegrip

Een containerbegrip dat bovendien steeds minder onderwijstijd krijgt. Want 'basisvaardigheden' zouden belangrijker zijn dan basiskennis. Ja, taal is belangrijk – maar taal zonder inhoud is als rekenen zonder getallen. Je kunt woorden maken, maar je weet en zegt niks.

Zowel de samenleving als de politiek willen dat wij als geschiedenis-

docenten de jeugd goed voorbereiden op de toekomst. Geef het vak geschiedenis daarom een prominente rol in het curriculum van basistot en met voortgezet onderwijs. Het zou bijvoorbeeld een examenvak in alle lagen van onderwijs moeten worden.

Nieuwe toepassingen

Ook moet er een duurzaam overheidsbeleid komen voor de toepassing van AI van in het onderwijs, want tot op heden zijn we er een speelbal van. We zouden bijvoorbeeld kunnen kijken naar de recente ontwikkelingen in Estland. Daar wordt geëxperimenteerd met een AI-variant die leerlingen begeleidt, in plaats van alles voorkauwt.

Hoe zie je dat de linker-afbeelding met AI is gemaakt?

- 1) De **kwaliteit** is veel te hoog.
- 2) De Joodse mensen worden heel **ordelijk** uit de trein geleid, terwijl dit in de praktijk met veel agressie en geschreeuw gepaard ging. Ook stonden er honden bij de treinen. Mensen kijken bovendien niet angstig of vermoeid.
- 3) De Joodse vrouw links ziet er **gefotoshopt** uit. Ook lijkt het of ze rustig aan het wandelen is.
- 4) Het lijkt net of de Duitse soldaat rechtsvoor de Joodse mensen wil helpen, wat niet logisch is. De kampbewakers van kamp Auschwitz waren SS'ers en die waren erg **antisemitisch**.

- 5) Ook werden bij aankomst bij kamp Auschwitz mannen en vrouwen **direct van elkaar gescheiden**. Dat is hier helemaal niet te zien.
- 6) Links is een **stedelijke achtergrond** te zien, terwijl kamp Auschwitz niet in een stedelijke omgeving lag.

Hoe herken je de echte foto?

De foto is authentiek omdat de kwaliteit ervan past bij de periode van WO II. Ook kloppen de uniformen van de kinderen met de werkelijkheid in het concentratiekamp. Met Google Lens is de foto ook op andere kanalen te vinden.

lezersreacties

AI op basisschool

'Het gemak waarmee ChatGPT nu op veel basisscholen als hulpmiddel voor het maken van werkstukken wordt toegestaan' – dit bijzinnetje (commentaar, 13 april) doet mij als vroegere leerkracht in het basisonderwijs steigeren. Alsjeblieft, geachte onderwijscollega's, durf een grens te trekken en kom op voor het ontwikkelen en stimuleren van de eigen denkkracht en creativiteit van het nog zo jonge kind! Hier wordt de basis gelegd voor het verdere leven! Laat die kans niet voorbijgaan.
A.E. van Bunnik Amersfoort

AOW

Eerder al kritiseerden velen de plannen om de AOW-leeftijd te verhogen (*Trouw*, 12 april). Laat Nederland toch snel een soort Zucman-taks invoeren (naar de Franse econoom Gabriel Zucman, red.), zodat ook superrijken met forse vermogens fatsoenlijk bijdragen aan de algemene

lasten. Dat de VVD in het kabinet zit om zo'n belasting tegen te gaan, mag duidelijk zijn – maar vele anderen zullen daar terecht juist voor zijn. Laat Vijlbrief daar eens intenser naar luisteren.
F.M. Boon Delft

Veerkracht

Goed artikel van Willem Jan van Klinken (*Tijdgeest*, 11 april) over het gebrek aan veerkracht van de huidige jeugd. Deze op-en-top-onderwijsman schetst een somber beeld en ondersteunt dat met schrikbarende cijfers.

Maar daar laat hij het niet bij. Geïnspireerd door meester Staal uit *De gelukkige klas* opteert hij voor drie oplossingsrichtingen: mijden van sociale media, bevorderen van zingeving en oefenen in weerbaarheid. Daar valt mogelijk wel wat op af te dingen (of aan te vullen), maar alsjeblieft niet volgens de methode van Jakob van Wielink (*Opinie*, 14

Laat ook superrijken fatsoenlijk bijdragen aan de algemene lasten

april). Deze leiderschapscoach – wat is dat nu weer? – pleit voor een fundamentele analyse van het waarom van onze tekortkomingen – en komt dus geen stap verder. Achterom kijken is contraproductief als het je om vooruitgang begonnen is. Voor je weet zitten we allemaal bij de psychiater. Niet doen dus, en je kinderen naar school laten gaan bij de gestaalde Van Klinken.
Dick J. van Dijk, onderwijskundige, Dordrecht

Netten maken

Moeten we 'boomers' oproepen voor het leger, vraagt Laura van Baars (*Trouw*, 11 april). Ik ben bijna 65 jaar, vrouw, en heb me bij Defensie aangemeld om dronebeschermings- en camouflagenetten te maken, indien nodig. Net als de vrouwen doen in Oekraïne. Ik heb nog geen reactie gehad. Ik wil graag een actief steentje bijdragen.
Marjowella Stael Buren

Extra mensen nodig

Omdat de veiligheid van dit land iedere volwassen burger aangaat, zouden alle leeftijden vanaf achttien jaar in tijd van nood opgeroepen moeten kunnen worden. Zieken en zeer oude mensen uitgezonderd. Ze hoeven niet allemaal naar het front, maar er zullen veel mensen extra nodig zijn in de zorg, de oorlogsindustrie en zo meer. En ook in het leger zijn veel functies die fysiek ook op oudere leeftijd te doen zijn. Het is

onredelijk om alleen de jongeren de last te laten dragen.

Jan Heijmans Utrecht

Jong en alert

Op zich ben ik het eens met het idee om boomers actiever in te schakelen bij de verdediging van ons land. Overigens zetten velen zich nu al in om als vrijwilliger ons land in stand te houden. Echter, om aan de eisen van moderne oorlogsvoering te voldoen en drones te kunnen bedienen, moet je jong en alert zijn. De snelheid waarmee bijvoorbeeld onze klein-kinderen het toetsenbord bedienen is ongekend. Wat ik als oud-verpleegkundige hooguit kan, is her en der een pleister plakken in geval van verwonding.
Henk Sieben Rekken

Mannen en vrouwen

Het leger: ouder maar ook gendergelijker?
Peter Schouten Deventer

Redactie *Opinie Trouw*
Postbus 859, 1000 AW, Amsterdam
t 020-5629444, opinie@trouw.nl
Lezersreacties lezers@trouw.nl